

Nr 13.

Av herrar **Jonsson** i Risinge och **Westman**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* i fråga om ändring av i lagen om fattigvården meddelade stadganden rörande förvärv av hemortsrätt.

I nu gällande lag om fattigvård den 14 juni 1918 innehålla 45 och 49 §§ de grundläggande bestämmelserna om förvärvet av hemortsrätt i fattigvårdsavseende.

Rörande lämpligheten av dessa bestämmelser voro, såsom departementschefen yttrar i den proposition (1918: 135), vari lagen föreslogs, »meningarna ganska delade». Den erfarenhet, som nu föreligger om nämnda bestämmelsers verkningar, är av den art, att frågan om förvärv av hemortsrätt utan dröjsmål bör upptagas till ny lösning.

Genomläser man det fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande av år 1915, som ligger till grund för propositionen, finner man, att här berörda fråga av kommittén icke ägnats en så ingående behandling, som varit önskelig. En av anledningarna härtill anges av kommittén själv vara den, att då pensionsförsäkringen kort förut införts, tidpunkten ej var lämplig att föreslå en mera ingripande omläggning av hemortsrätten. Kommittén upprätthöll i stället förbindelsen mellan hemortsrätten och mantalsskrivningen med sådan stränghet, att den föreslog den bestämmelse, som sedan inflöt i lagens 45 §, att svensk medborgare skall hava hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom vilket han senast varit mantalsskriven utan att hava under det år mantalsskrivningen avser kommit i åtnjutande av fattigvård.

Kommittén förbisåg icke, att en dylik ståndpunkt stod i direkt strid med den mening, som riksdagen uttalat i den skrivelse till Kungl. Maj:t *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 4 saml. 4 häft. (Nr 13—15.)*

den 12 maj 1905, vilken föranlett kommitténs tillsättande. I denna skrivelse hade nämligen riksdagen uttalat önskemål om strängare villkor för förvärv av hemortsrätt och tillmätt samhörighetsprincipen avsevärd betydelse. Den förklaring kommittén lämnar för sin åtgärd att ej tillmötesgå riksdagens önskemål är icke tillfredsställande. Kommittén säger, att den gjort ett försök att anordna hemortsrätten på grundval av viss tids vistelse i en kommun utan att hänsyn togs till mantalsskrivningen. Detta försök förkastades emellertid av kommittén, som därom yttrar: »Trots det fullständigare uttryck detta förslag gav åt samhörighetssynpunkten, framstod det för kommittén såsom i hög grad tvivelaktigt, huruvida detta uppvägede de praktiska fördelarna av att behålla mantalsskrivningen såsom utgångspunkt.»

I det utlåtande *kammarrätten* avger över kommittéförslaget framförde den en sakligt stark kritik i denna punkt. Kammarrätten yttrar, att det ej kunde förnekas, »att vägande skäl tala för en lagändring i det av riksdagen angivna syfte», och finner, att kommittén ej tillfredsställande motiverat den avvisande hållning den intagit mot riksdagens önskemål. Kammarrätten framhåller, att man bör i en eller annan form giva *den faktiska vistelsen* — bosättningen — inflytande å hemortsrättsförvärvet. men att därav ingalunda följer, att man, såsom kommittén förmenat, behöver övergiva mantalsskrivningen såsom det i första hand bestämmande för hemortsrätten. Det ligger sålunda bland annat nära till hands, säger kammarrätten, att föreskriva, att hemortsrätt ej skall vinnas av den person, som visserligen inflyttat till en viss kommun och där mantalsskrivits, men som därefter utflyttat efter så kort tid, att någon samhörighet med kommunen ej kan anses vara vunnen genom vistelsen inom densamma. Sålunda bör den, som inflyttar, men avflyttar ur samhället inom *ett år*, ej erhålla hemortsrätt.

Även i ett flertal yttranden över kommittéförslaget framföres kritik mot detsamma i här berörda avseende. Denna kritik blev emellertid ej beaktad.

Vid lagens tillämpning i praktiken har det visat sig, att de här omtalade bestämmelserna icke motsvara det krav riksdagen uppställde i sin skrivelse 1905, då den yttrade: »Grunderna för hemortsrätt böra enligt riksdagens åsikt fastställas så, som omsorgen för en rättvis fördelning av ansvaret anbefaller.»

När man ställes inför ett sådant fall som det, att en person erhåller hemortsrätt i en kommun efter endast en månads vistelse därstädes och

sedermera trots avflyttning kommer att ligga kommunen till last, inser man klart de orättvisor med avseende på fördelningen av fattigvårdsbördan kommunerna emellan, som föranleddes därav att samhörighetsprincipen skjutes åsido. Ännu tydligare framträda dessa orättvisor i ett fall sådant som följande. Om en kvinna i en nyligen inflyttad familj, som knappt hunnit vinna hemorts rätt, föder ett barn utom äktenskapet och detta måste omhändertagas av kommunens fattigvård, får samma kommun att svara för fattigvård av alla de övriga barn utom äktenskapet, som kvinnan kan komma att föda, varest hon än vistas i Sverige. Orättvisan i dylika fall kännes i små landskommuner så mycket bittrare, som den ekonomiska bördan i dem blir synnerligen kännbar.

Erfarenheten har alltså bekräftat att den ståndpunkt i här berörda fråga, som riksdagen intog i 1905 års skrivelse, var riktig. Frågan om ändring av nu gällande bestämmelser om förvärv av hemorts rätt bör därför upptagas. I samband härmed bör tydligen övervägas, huruvida kommun i större utsträckning än vad som nu är medgivet bör erhålla gottgörelse av statsmedel för fattigvård, som meddelats i fall då endast formell men ingen verklig samhörighet med kommunen föreligger.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av ändring i nu gällande stadganden i lag den 14 juni 1918 om fattigvård rörande förvärv av hemorts rätt i syfte att bringa dessa stadganden i närmare överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 maj 1905.

Stockholm den 17 januari 1921.

Oscar Jonsson
i Risinge.

K. A. Westman
i Brobygård.
